

12 Puntenplan – Schaarste Elektriciteitsnetten

Henri Bontenbal

Op veel plekken in Nederland zit het elektriciteitsnet vol. Duurzame energieprojecten kunnen niet altijd doorgang vinden en ook nieuwe woonwijken kunnen niet altijd tijdig worden aangesloten. Gemeenten, bedrijven en huishoudens kunnen daarom niet altijd de plannen voor verduurzaming ten uitvoer brengen.

De netbeheerders zetten volop in op de uitbreiding van hun elektriciteitsnetten en het aansluiten van nieuwe klanten, maar lopen ook aan tegen de grenzen van wat uitvoerbaar is. Daarom moeten we ook zoeken naar creatieve ideeën om als netverzwaring geen oplossing biedt, toch ruimte te creëren op het elektriciteitsnet.

De afgelopen jaren is steeds gezocht naar oplossingen en verschillende creatieve oplossingen zijn inmiddels ook geïmplementeerd. In de brief 'Periodieke update over de schaarse transportcapaciteit op het elektriciteitsnet' d.d. 8 februari 2022 van de minister voor EZK worden deze beschreven.

In dit 12 puntenplan presenteren we als CDA-fractie 12 ideeën die extra kunnen helpen bij het (tijdelijk) oplossen van knelpunten op de elektriciteitsnetten. We hebben geprobeerd de oplossingen zo concreet mogelijk te maken, hoewel sommige oplossingen nog uitwerking door het ministerie vragen.

In onze Klimaatvisie die we hebben gepresenteerd in de zomer van 2021 hebben we onze kernwaarde ‘rentmeesterschap’ van een moderne invulling voorzien. In het coalitieakkoord zien we veel van de ideeën die we in onze visie gepresenteerd hebben, terug.

We blijven ideeën aanleveren om de samenleving socialer en duurzamer te maken. Zoals de concrete oplossingen die we in dit plan presenteren. Ik heb daarbij gebruik gemaakt van rapporten, gesprekken met experts en een groot aantal e-mails die ik heb mogen ontvangen over dit onderwerp, waarvoor ik iedereen hartelijk dank.

Henri Bontenbal

Woordvoerder klimaat en energie, CDA-fractie

12 punten**1. Maak cable pooling ook mogelijk voor de combinatie van een batterij en een wind- of zonnepark.**

Een windpark en zonneweide mogen gecombineerd worden op één aansluiting. Dat zorgt ervoor dat de aansluiting optimaler wordt benut. Maar voor de combinatie met opslag is dit nu niet mogelijk. Als twee objecten behoren bij verschillende juridische entiteiten is cable pooling geen mogelijkheid. Deze barrière moet weggenomen worden. Er is een modelcontract voor zon en wind op één aansluiting. Dat moet ook mogelijk gemaakt worden voor de combinatie met opslag.

2. Geef netbeheerders de opdracht om binnen 5 jaar inzicht te geven in de realtime benutting van hun elektriciteitsnetten en geef waar nodig opdracht om de transformatorstations (hoog- en middenspanning) van meters te voorzien. Laat hen deze data actief aan de markt ontsluiten, zodat marktpartijen kunnen inspelen op de kansen om netcongestie te vermijden.

De netbeheerders hebben heel vaak nog geen realtime inzicht in de elektriciteitsstromen over hun elektriciteitsnetten en transformatorstations. Als we echt aan de slag willen met slimme sturing op elektriciteitsnetten, zijn data en inzicht een randvoorwaarde. Van de netbeheerders moet daarom gevraagd worden om hun trafostations actief te bemeten met sensoren en de data aan de markt te ontsluiten. Op die manier kunnen bedrijven die bijvoorbeeld met batterijen bezig zijn, oplossingen aandragen voor het oplossen van de schaarste op het elektriciteitsnet.

3. Geef als Rijksoverheid in de subsidiëring van duurzame energiebronnen meer aandacht aan duurzame gasen en duurzame warmte.

De reden dat de elektriciteitsnetten zo vol zitten, is dat zonne- en windenergie een lage subsidiebehoefte hebben (in de huidige systematiek van de SDE++) en dat er daarom veel geld is gegaan naar het stimuleren van duurzame elektriciteit. Dat heeft tot een forse groei van zonne- en windstroom geleid; een onstuimige groei die niet op alle plekken in het elektriciteitsnet geabsorbeerd kan worden. We weten echter ook dat we in het duurzame energiesysteem van de toekomst duurzame warmte en duurzame gasen nodig hebben. Die blijven echter achter in hun ontwikkeling. Gelet op de krapte op de elektriciteitsnetten en de grenzen die opdoemen in de uitvoering, is het verstandig de stimulering van het Rijk deels te verleggen naar duurzame warmte en duurzame gasen. In de plannen voor de aanpassing van de SDE++ is daar gelukkig al een aanzet toe gegeven.

4. Overweeg de afschaffing van de volumecorrectie op de nettarieven voor energie-intensieve afnemers.

In 2013 is een volumecorrectie op de nettarieven voor energie-intensieve afnemers ingevoerd die afhankelijk is van de mate waarin deze afnemers bijdragen aan de stabiliteit van het net en de handhaving van de spanningskwaliteit door de netbeheerder. Het is de vraag of deze volumecorrectie nog houdbaar is. Ook datacenters maken hier inmiddels gebruik van en het is sterk de vraag of deze regeling hiervoor bedoeld was. Daarnaast is het de vraag of deze volumecorrectie niet de flexibilisering van de elektriciteitsvraag belemmert. Ons voorstel is niet om deze regeling meteen af te schaffen, maar wel om deze opnieuw tegen het licht te houden.

5. Maak ruimte in de wet- en regelgeving voor nieuwe contractvormen voor aangeslotenen op het elektriciteitsnet, zoals non-firm ATO's.

Netbeheerders sluiten contracten af met aangeslotenen, de zogenaamde aansluit- en transportovereenkomst (ATO). Het zou echter ook mogelijk moeten zijn om contracten te sluiten waarbij onder tussen de netbeheerder en aangeslotene afgesproken omstandigheden de transportdienst zou kunnen worden onderbroken (non-firm ATO's). Denk bijvoorbeeld aan een zonnepark dat in ruil voor een lager transporttarief onder specifieke omstandigheden (te weinig transportcapaciteit op een bepaald moment) afgeschakeld kan worden. Op deze manier is er op sommige plekken waar netschaarste is, meer mogelijk.

6. Zorg voor een tijdige introductie van een nieuw tariefstelsel voor kleinverbruikers van elektriciteit, uiterlijk per 1 januari 2024.

Het huidige tarievenstelsel voor aansluitingen van kleinverbruikers op het elektriciteitsnet houdt onvoldoende rekening met een eerlijke toedeling van de kosten die veroorzaakt worden en daarmee wordt onvoldoende gestimuleerd dat ook kleinverbruikers slim omgaan met het gebruik van het elektriciteitsnet.

Door de introductie van een nieuw tarievenstelsel worden de kosten van het netgebruik eerlijker verdeeld en kunnen huishoudens, kantoren en bedrijven worden gestimuleerd slimme oplossingen toe te passen om hoge piekbelastingen te vermijden (zoals batterijen). Het is belangrijk dat het voorstel voor de nieuwe tariefstructuur in samenwerking met de ACM, consumentenorganisaties en brancheverenigingen wordt opgesteld. Daarbij moet ook gekeken worden naar de ervaringen in andere landen (zoals België, dat ook een nieuw tariefstelsel heeft ingevoerd).

7. Voer het producententarief opnieuw in.

De afnemers van elektriciteit betalen mee aan het gebruik van het elektriciteitsnet via de netwerktarieven (aansluit- en transporttarieven). Op dit moment betalen de producenten van elektriciteit niet mee via de transporttarieven, terwijl nieuwe productie-installaties op dit moment op veel plekken om forse netinvesteringen vragen. Het is voor een goede en kostenefficiënte werking van het energiesysteem belangrijk dat de kosten ook worden gedragen door de aangeslotenen die deze kosten veroorzaken. Invoering van het producententarief kan hier (deels) een oplossing voor zijn.

8. Sluit batterijen, als het producententarief niet wordt ingevoerd, ook uit van het betalen van transportkosten en beschouw deze dus als opwekker in plaats van verbruiker.

Batterijen die een plek krijgen in het elektriciteitsnet om schaarste op het elektriciteitsnet op te lossen, worden beschouwd als verbruiker. En dus worden ook de transportkosten in rekening gebracht. In andere landen gebeurt dat niet. Als batterijen een bijdrage leveren aan het voorkomen van netcongestie en bijdragen aan balancering van het elektriciteitsnet, dan is het gerechtvaardigd deze op dezelfde manier te behandelen als productie-installaties.

9. Op verschillende plekken wordt geëxperimenteerd met het lokaal balanceren van vraag en aanbod van elektriciteit om (tijdelijke) schaarste aan netcapaciteit op te lossen. Inventariseer de belemmeringen en geef deze oplossing een permanente status.

Op verschillende plekken (bijvoorbeeld op Schiphol Trade Park) worden verschillende verbruikers van elektriciteit en producenten in een platform bij elkaar gezet en worden de behoeften aan capaciteit op elk moment van de tijd op elkaar afgestemd.

Op die manier kan het elektriciteitsnet minder belast worden en wordt er ruimte gecreëerd voor verbruikers die anders niet konden worden aangesloten. Maar deze werkwijze heeft op dit moment een experimenteel karakter. Lokale balanceringsinstrumenten moeten echter een vast instrument worden in de koffer van oplossingen voor netschaarste. Ook slim laden van elektrische auto's kan op die manier toegepast gaan worden.

10. Geef netbeheerders de mogelijkheid om transportcapaciteit te verlagen als deze niet binnen redelijke termijn benut wordt.

Wanneer elektriciteitsverbruikers een significante hoeveelheid transportcapaciteit hebben gecontracteerd, maar daar geen gebruik van maken en dat ook niet van plan zijn dat op redelijke termijn te gaan doen, moeten netbeheerders de mogelijkheid hebben deze niet benutte capaciteit op een andere manier aan te gaan wenden. 'Use it or lose it.' In de brief van de minister wordt deze maatregel ook als optie beschreven.

11. Stimuleer via de SDE++ zonneweides en windparken in combinatie met batterijopslag, waarbij niet het maximale vermogen van de installatie gecontracteerd wordt aan netcapaciteit, maar een fors lagere capaciteit. Hierdoor worden deze aansluitingen beter benut.

Zonneweides en windparken worden nu ook al vaak niet gecontracteerd qua netcapaciteit voor de het maximale vermogen dat de installatie zou kunnen vragen van het elektriciteitsnet. Door alleen of vooral zonneweides en windparken te subsidiëren die kiezen voor de combinatie met batterijopslag, kan het gebruik van de – vaak dure – aansluiting op het elektriciteitsnet worden geoptimaliseerd.

Dat betekent bijvoorbeeld dat alleen zonneweides met een aansluitvermogen van 50% van het maximale vermogen nog SDE++ subsidie krijgen. Hiermee wordt batterijopslag gestimuleerd,

waarbij deze batterijen ook een rol kunnen spelen in de balancerings van het elektriciteitssysteem op nationaal niveau.

12. Houd nu al rekening met de behoefte aan capaciteit van nieuwbouwwijken.

Het kabinet zet fors in op volkshuisvesting en het bouwen van nieuwe woningen. Schaarste aan capaciteit van de elektriciteitsnetten zou een belemmerende factor kunnen zijn. Bij het maken van plannen voor nieuwbouw moet dus ook meteen gekeken worden naar de tijdige beschikbaarheid van voldoende capaciteit van de elektriciteitsnetten.